



# NORGES HØYESTERETT

## D O M

avsagt 16. juni 2023 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster  
dommer Kristin Normann  
dommer Per Erik Bergsjø  
dommer Cecilie Østensen Berglund  
kst. dommer Hedda Remen

**HR-2023-1128-A, (sak nr. 22-141902SIV-HRET)**  
Anke over Gulating lagmannsretts dom 20. juni 2022

Kvinnherad Energi AS

(advokat Fredrik Dahm – til prøve  
advokat Olav Fredrik Perland)

mot

Haugaland Fiberinvest AS

(advokat Stig Berge)

## S T E M M E G I V N I N G

- (1) Konstituert dommer **Remen:**

**Sakens spørsmål og bakgrunn**

- (2) Saken reiser spørsmål om en avtalt forkjøpsrett til aksjer utløses ved en sammensatt transaksjon som innebærer at aksjene får ny eier.
- (3) Kvinnherad Energi AS (Kvinnherad Energi) og PL Fjelberg Kraftlag gikk i 2003 sammen om å etablere Kvinnherad Breiband AS (Kvinnherad Breiband). De 200 aksjene i Kvinnherad Breiband var fordelt med 160 aksjer (80 prosent) på Kvinnherad Energi og 40 aksjer (20 prosent) på PL Fjelberg Kraftlag. Formålet var etablering og drift av infrastruktur for bredbånd lokalt. Både Kvinnherad Energi og PL Fjelberg Kraftlag eide nettinfrastruktur som skulle utnyttes til dette formålet.
- (4) Kvinnherad Energi var – og er fortsatt – 100 prosent eid av Kvinnherad kommune. PL Fjelberg Kraftlag hadde en rekke andelshavere, blant dem Kvinnherad kommune med ti prosent.
- (5) I forbindelse med stiftelsen av Kvinnherad Breiband inngikk Kvinnherad Energi og PL Fjelberg Kraftlag en aksjeeieravtale, som blant annet inneholder en bestemmelse om forkjøpsrett til aksjer.
- (6) PL Fjelberg Kraftlag ble i 2009 omdannet til et samvirkeforetak – Fjelberg Kraftlag SA.
- (7) I 2017 startet Fjelberg Kraftlag SA en prosess med sikte på overføring av foretakets virksomhet til Haugaland Kraft AS (Haugaland Kraft). Det ble inngått en intensjonsavtale i mai 2018. Formålet var at Haugaland Kraft skulle bli eier av virksomheten mot et vederlag i aksjer til en verdi av 310 millioner kroner. Senere samme år ble Fjelberg Kraftlag SA omdannet til aksjeselskap, Fjelberg Kraftlag AS (Fjelberg), der samvirkeforetakets medlemmer ble aksjeeiere i selskapet.
- (8) I april 2020 ble det gjennomført en rekke samtidige selskapsrettslige transaksjoner. Eiendelene, rettighetene og forpliktelsene til Fjelberg ble utfisjonert til et datterselskap kalt Athomstart Invest 449 AS. De samme eiendelene, rettighetene og forpliktelsene ble deretter gjennom fusjon overført til et annet datterselskap kalt Athomstart Invest 450 AS. Det sistnevnte datterselskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser ble så gjennom en fisjon fordelt på tre ulike datterselskaper av Haugaland Kraft – Haugaland Nett AS, Haugaland Energi AS og Haugaland Fiberinvest AS. Aksjeposten på 20 prosent i Kvinnherad Breiband ble lagt til datterselskapet Haugaland Fiberinvest AS (Haugaland Fiberinvest).
- (9) Som vederlag fikk Fjelberg aksjer i Haugaland Kraft. Vederlagsaksjene utgjorde 3,67 prosent av aksjekapitalen. De øvrige aksjeeierne i Haugaland Kraft var ulike kommuner og kraftlag.
- (10) Under hele omstrukturingsprosessen var det forutsatt at Fjelberg skulle ha rett til å selge, og at Haugaland Kraft skulle ha plikt til å kjøpe, vederlagsaksjene for 310 millioner kroner.

Høsten 2020 inngikk Fjelberg avtale med et utenforstående selskap om salg av vederlagsaksjene for 365 millioner kroner. Haugaland Kraft gjorde gjeldende forkjøpsrett til aksjene i februar 2021. Vederlagsaksjene ble deretter overført fra Fjelberg direkte til Haugaland Kraft, og Fjelberg fikk utbetalt kjøpesummen på 365 millioner kroner.

- (11) Fjelberg er siden besluttet oppløst. Av salgssummen for vederlagsaksjene ble 41 711 000 kroner avsatt til en stiftelse med allmennyttig formål, noe som var et vilkår for stiftelsesmyndighetenes samtykke til omdanning av samvirkeforetaket til aksjeselskap. Resten av midlene ble utdelt til aksjeeierne.
- (12) Da Haugaland Fiberinvest sendte melding om overtakelse av Fjelbergs aksjer i Kvinnherad Breiband til styret i selskapet, gjorde Kvinnherad Energi gjeldende forkjøpsrett etter aksjeeieravtalen fra 2003. Haugaland Fiberinvest bestred forkjøpsretten.
- (13) Kvinnherad Energi gikk i desember 2020 til søksmål mot Fjelberg og Haugaland Fiberinvest med påstand om at selskapet var eier av de aktuelle aksjene. Haugaland og Sunnhordland tingrett avsa 7. juli 2021 dom med slik domsslutning:
- «1. Fjelberg Kraftlag AS og Haugaland Fiberinvest AS frifinnes.
  - 2. Kvinnherad Energi AS erstatter Fjelberg Kraftlag AS og Haugaland Fiberinvest AS deres saksomkostninger med til sammen kr 1 094 622 innen 14 dager regnet fra dommens forkynnelse.»
- (14) Kvinnherad Energi anket til Gulating lagmannsrett, som 20. juni 2022 avsa dom med slik domsslutning:
- «1. Anken forkastes.
  - 2. I saksomkostnader for lagmannsretten betaler Kvinnherad Energi til Haugaland Fiberinvest kroner 717 066 – syvhundreogsyttentusenogsekstiseks – innen 2 – to – uker fra denne dom er forkynt.»
- (15) Før ankeforhandlingen avsa lagmannsretten kjennelse om at saken avvises for Fjelberg, da selskapet var slettet fra foretaksregisteret.
- (16) Kvinnherad Energi har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen. Haugaland Fiberinvest har tatt til motmæle. Anken ble tillatt fremmet ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 28. oktober 2022.
- (17) Kvinnherad Energi har også reist søksmål for tingretten med påstand om forkjøpsrett til de samme aksjene i medhold av aksjelovens regler om forkjøpsrett, og har krevd skjønn til fastsettelse av innløsningssummen. Saken er stanset i påvente av resultatet av saken vår.

### **Partenes syn på saken**

- (18) Den ankende part – *Kvinnherad Energi AS* – har i korte trekk anført:

- (19) Forkjøpsretten etter aksjeeieravtalen kan gjøres gjeldende. Retten utløses ved overføring av aksjer, og klausulen er ment å favne vidt. Også overgang av aksjer i forbindelse med fusjon og fisjon omfattes av den avtalte forkjøpsretten.
- (20) I noen tilfeller vil en omstrukturering ved hjelp av fusjon og fisjon innebære en kontinuitet som gjør at avtaler om forkjøpsrett til aksjer i det overdragende selskapet ikke får anvendelse. Det gjelder imidlertid ikke noe generelt kontinuitetsprinsipp i norsk selskapsrett, og de enkelte transaksjoner må vurderes konkret.
- (21) I vårt tilfelle innebar transaksjonene diskontinuitet både i eierskapet og i virksomheten, og kontinuitetsprinsippet er da ikke til hinder for å gjøre forkjøpsretten gjeldende. Allerede fra starten var det klart at hensikten med transaksjonene var diskontinuitet gjennom en realisering av verdiene i Fjelberg og ikke en videreføring av virksomheten.
- (22) Det gjelder ikke et krav om at det skal foreligge «særlige holdepunkter» eller kvalifiserte eller tungtveiende grunner for å kunne gi en avtalt forkjøpsrett gjennomslagskraft overfor kontinuitetsprinsippet ved fusjon og fisjon. Spørsmålet om anvendelse av forkjøpsretten må løses på grunnlag av en ordinær tolkning av avtalen.
- (23) At Kvinnherad kommunes representanter i samvirkeforetakets organer stemte for omstruktureringen, innebærer ikke at kommunen som eier av Kvinnherad Energi har gitt avkall på sin forkjøpsrett etter aksjeeieravtalen. Det er ikke grunnlag for identifikasjon mellom Kvinnherad Energi og kommunen.
- (24) Kvinnherad Energi har krav på tilbakebetaling av idømte sakskostnader for tingretten og lagmannsretten, med tillegg av avsavnsrente fra det tidspunktet kostnadsbeløpene ble betalt.
- (25) Kvinnherad Energi AS har nedlagt slik påstand:
- «1. Kvinnherad Energi AS er som følge av utøvd forkjøpsrett eier av de 40 aksjer i Kvinnherad Breiband AS som er meldt overdratt fra Fjelberg Kraftlag AS til Haugaland Fiberinvest AS.
  2. Haugaland Fiberinvest AS dømmes til å tilbakebetale til Kvinnherad Energi AS betalte sakskostnader for tingretten med i alt NOK 1 094 622, med tillegg av avsavnsrente fastsatt etter rettens skjønn fra den 23. juli 2021 til betaling skjer, samt betalte sakskostnader for lagmannsretten med i alt NOK 717 066, med tillegg av avsavnsrente fastsatt etter rettens skjønn fra den 25. august 2022 til betaling skjer.
  3. Kvinnherad Energi AS tilkjennes sakens kostnader for tingretten, lagmannsretten og Norges Høyesterett.»
- (26) Ankemotparten – *Haugaland Fiberinvest AS* – har i korte trekk anført:
- (27) Lagmannsrettens dom er korrekt. Den avtalte forkjøpsretten til aksjene utløses ikke i et tilfelle som dette, da det selskapsrettslige kontinuitetsprinsippet går foran. Prinsippet innebærer at fusjoner og fisjoner betraktes som en videreføring av det overdragende selskaps virksomhet i det overtakende selskapet, slik at en overgang av aksjene ikke har funnet sted.

- (28) Unntak fra kontinuitetsprinsippet ved fusjon og fisjon kan tenkes dersom det er særlige holdepunkter for at partene har ment at den avtale forkjøpsretten også skal omfatte disse tilfellene. Slike særlige holdepunkter foreligger ikke her.
- (29) En alminnelig tolkning av aksjeeieravtalens forkjøpsrettsbestemmelse tilsier at den ikke utløses ved fusjon og fisjon.
- (30) Ved vurderingen av transaksjonenes kontinuitet kan det ikke legges vekt på Haugaland Krafts etterfølgende tilbakekjøp av vederlagsaksjene. Det ville i realiteten innebære et salgsforbud for aksjonærene i det overdragende selskapet.
- (31) Under enhver omstendighet har Kvinnherad Energi frafalt forkjøpsretten ved at kommunens representanter ved stemmegivning og opptreden som medlem/aksjonær i Fjelberg har støttet omstruktureringen.
- (32) Det er ikke grunnlag for å kreve avsavnsrente av de beløp som er betalt i sakskostnader for tidligere instanser.
- (33) Haugaland Fiberinvest AS har nedlagt slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
  2. Haugaland Fiberinvest AS tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

## **Mitt syn på saken**

### ***Problemstillingen***

- (34) Spørsmålet er om Kvinnherad Energi har forkjøpsrett til aksjer i Kvinnherad Breiband. Aksjene var eid av Fjelberg. Etter fisjonene og fusjonen som ble gjennomført i april 2020, ble Haugaland Fiberinvest eier av aksjene. Kravet bygger på en forkjøpsrettsbestemmelse i «Aksjeeigaravtale vedkommande Kvinnherad Breiband», som ble inngått 23. desember 2003 mellom aksjeeierne Kvinnherad Energi og PL Fjelberg Kraftlag. Løsningen beror på en tolkning av aksjeeieravtalen.
- (35) Ved tolkningen av denne avtalen vil bakgrunnsretten kunne ha betydning. Før jeg går nærmere inn på forståelsen av avtalen, finner jeg det derfor hensiktsmessig å gi en oversikt over aksjelovens regler om fusjon, fisjon og forkjøpsrett samt en kort redegjørelse for hva kontinuitetsprinsippet innebærer.

### ***Hovedreglene om fusjon og fisjon. Kontinuitetsprinsippet***

- (36) Aksjeloven § 13-2 første ledd har slik ordlyd:

«Sammenslåing av selskaper er undergitt reglene om fusjon i kapitlet her når et selskap (det overtakende selskapet) skal overta et annet selskaps (det overdragende selskaps) eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet mot at aksjeeierne i dette selskapet får som vederlag

1. aksjer i det overtakende selskapet, eller
2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.»

(37) En fusjon innebærer en helhetlig overføring av eiendeler, rettigheter og plikter fra det overdragende selskapet til det overtakende selskapet. Vederlaget, som skal bestå av minst 80 prosent aksjer i det overtakende selskapet, tilfaller aksjeeierne i det overdragende selskapet.

(38) Aksjeloven § 14-2 første ledd om fisjon har slik ordlyd:

- «Deling av et selskap er undergitt reglene om fisjon i kapitlet her når selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på selskapet selv (det overdragende selskapet) og ett eller flere overtakende selskaper mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får som vederlag
1. aksjer i selskapet eller i ett eller alle av de overtakende selskaper, eller
  2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.»

(39) Det sentrale her er at det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og plikter deles opp og fordeles mellom det overdragende selskapet og minst ett overtakende selskap. Vederlaget, som skal bestå av minst 80 prosent aksjer i det overdragende selskapet eller i de overtakende selskapene, tilfaller aksjeeierne i det overdragende selskapet.

(40) Som jeg har redegjort for, omfattet den aktuelle omstruktureringen av Fjelberg både fusjon og fisjon. Partene er enige om at omstruktureringen ble lovlig gjennomført.

(41) Fusjoner og fisjoner er viktige redskaper ved gjennomføring av strukturelle endringer i næringslivet og har stor betydning for næringslivets muligheter til å tilpasse seg vekslende struktur, forhold og behov. Betydningen av fusjons- og fisjonsinstituttene som omstruktureringsredskaper henger sammen med at de bygger på en forutsetning om kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Kontinuitetsprinsippet er ikke lovfestet, men er helt grunnleggende ved fusjon og fisjon. I forarbeidene til någjeldende aksjelov er betydningen av kontinuitetsprinsippet understreket blant annet i Ot.prp. nr. 23 (1996–1997) kapittel 11 side 97 flg.

(42) Kontinuitetsprinsippet gjør det således mulig å gjennomføre hensiktsmessige kommersielle transaksjoner uten hinder av rettigheter som etter alminnelige formuerettslige regler bygger på diskontinuitet. Ved fusjon anses det overdragende selskapet å fortsette i det overtakende selskapet, slik at det ikke finner sted noe identitetsskifte eller noen overdragelse i forhold til deltakere, medkontrahenter eller andre som har rettslige posisjoner overfor det overdragende selskapet.

### ***Aksjelovens regler om forkjøpsrett***

(43) Aksjeloven § 4-19 om forkjøpsrett mv. har i første ledd følgende bestemmelse:

- «Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene. Bestemmelsene i §§ 4-20 til 4-23 gjelder med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.»

- (44) Lovens § 4-21 regulerer når forkjøpsretten kan gjøres gjeldende. Første ledd lyder slik:
- «Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når annet ikke er bestemt ved lov.»
- (45) I NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning kapittel 8.3.4 side 71 og 72 er det redegjort for hensynene bak forkjøpsrettsbestemmelsen. Her heter det at den rettspolitiske begrunnelsen for at forkjøpsrett ved aksjeeierskifte er lovens hovedregel, blant annet er den nære sammenhengen mellom eierskifte for selskapets aksjer og eierstrukturen i bedriften. Det er vist til at omsetningsbegrensninger i form av regler om forkjøpsrett er særlig viktige i mindre (lukkede) aksjeselskaper. Eierne i slike selskaper har ofte et tett interessefelleskap og har behov for å gardere seg mot at det kommer inn nye eiere i selskapet som ikke passer inn i den bestående eierstrukturen. En forkjøpsrett kan også være et middel for aksjeeierne til å opprettholde sin relative eierandel i selskapet.
- (46) Disse behovene er uavhengige av hvordan eierskiftet til aksjene skjer, jf. NOU 1996: 3 side 72 og kapittel 13.3.2 side 124. Der presiseres det at uttrykket «enhver form for eierskifte» omfatter alle former for frivillig og tvungen overdragelse.
- (47) En nærmere gjennomgang av aksjelovens forhistorie viser at Aksjelovgruppen, som avga sin utredning om ny lov i 1992, og Aksjelovutvalget, som avga sin utredning i 1996, hadde ulik prinsipiell tilnærming til regulering av omsetningsbegrensninger ved eierskifte.
- (48) Aksjelovgruppen tok i NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper som utgangspunkt at aksjer er fritt omsettelige, jf. lovutkastet § 4-12. Forkjøpsrett kunne fastsettes i vedtektene, men det var foreslått lovfestet at den ikke ble utløst der selskapet deltok i en fusjon eller en fisjon, jf. utkastet til § 4-15. Aksjelovgruppens utkast til ny aksjelov ble ikke fulgt opp av departementet, som ønsket utredet et forslag til to lover – aksjeloven og allmennaksjeloven.
- (49) Arbeidet med ny lov ble derfor overtatt av Aksjelovutvalget, som i NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning tok et annet utgangspunkt. Etter utvalgets utkast til § 4-15 tredje ledd skulle forkjøpsrett utløses ved eierskifte med mindre annet var fastsatt i vedtektene. Det opprinnelige unntaket for fusjon og fisjon ble ikke videreført. Til tross for at også Aksjelovutvalget la kontinuitetsprinsippet til grunn for reglene om fusjon og fisjon, ble det ikke gitt noen nærmere begrunnelse for denne løsningen. Jeg finner det derfor vanskelig å trekke sikre slutninger om lovgiverviljen på dette punktet.

***Nærmere om forkjøpsretten ved fusjon og fisjon og om kontinuitetsprinsippet***

- (50) Aksjelovens bestemmelse om forkjøpsrett er generelt utformet og kommer etter ordlyden til anvendelse også ved fusjon og fisjon. Samtidig må bestemmelsen forstås på bakgrunn av kontinuitetsprinsippet.
- (51) Forholdet mellom aksjelovens regler om fusjon og fisjon på den ene siden og lovens regler om forkjøpsrett på den andre siden er så langt ikke behandlet av Høyesterett.

- (52) Derimot foreligger flere avgjørelser om betydningen av en avtalt forkjøpsrett ved fusjon og fisjon. Disse avgjørelsene illustrerer til en viss grad de prinsipielle hensyn som gjør seg gjeldende uavhengig av om det er en lovfestet eller en avtalt forkjøpsrett som påberopes.
- (53) I Rt-1995-2011 *Hjulmakeren* hadde lagmannsretten lagt til grunn at den samlede transaksjonen, som blant annet omfattet en fisjon, var å anse som en overdragelse i vedtektenes forstand. Den vedtektsfestede forkjøpsretten ble derfor ansett utløst. Denne konkrete tolkningen kunne kjæremålsutvalget ikke prøve. Utvalget bemerker imidlertid at lagmannsretten ikke hadde «feiltolket noen bestemmelse i aksjeselskapslovgivningen eller rettsgrunnsetninger knyttet til denne».
- (54) I avgjørelsen inntatt i Rt-2010-918 var spørsmålet om rettigheter etter påkravsgarantier var blitt overført ved fusjon. Ankeutvalget uttaler i avsnitt 26 at «avtaler om uoverdragelighet [må] tolkes på bakgrunn av det kontinuitetsprinsipp som fusjonsreglene bygger på, slik at det må kreves særlige holdepunkter for at uoverdrageligheten også omfatter fusjon». Begrunnelsen er relativt knapp og består i hovedsak av en henvisning til juridisk teori. Det er ikke angitt nærmere hva som kan utgjøre slike særlige holdepunkter.
- (55) I HR-2017-1664-A *Troll-Tinn* la Høyesterett i avdeling til grunn at fusjon ikke utløste forkjøpsrett til fast eiendom. I dommens avsnitt 37 vises det til Rt-1965-140, som også gjaldt fast eiendom.
- (56) Det er ikke uten videre gitt at de samme hensyn gjør seg gjeldende for forkjøpsrett til aksjer som for forkjøpsrett til andre formuesgoder. For meg har det likevel betydning at avgjørelsene gjennomgående synes å bygge på en oppfatning om at forkjøpsrettsklausuler skal tolkes i lys av de formål som kontinuitetsprinsippet skal ivareta.
- (57) Juridisk teori synes hovedsakelig å ha lagt til grunn at verken den lovfestede forkjøpsretten i aksjeloven § 4-21 eller en avtalt forkjøpsrett utløses ved fusjon og fisjon, med mindre det er særlige holdepunkter for dette. Jeg viser til Magnus Aarbakke m.fl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven*, lovkommentar (2017) side 270 og til Mads H. Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (2016) side 207 og side 594–595.
- (58) Magnus Aarbakke, *Fusjon av aksjeselskaper ved opptak – enkelte retts spørsmål*, Jussens Venner 1987/4 side 33–34 gir uttrykk for at løsningen «beror i prinsippet på en tolkning av løsningsrettens grunnlag», og at det i alminnelighet «kanskje [har] mest for seg å anta at retten ikke aktualiseres», idet «en fusjon innebærer ofte ikke en slik endring i eierinteressen som i alminnelighet skal til for å aktualisere en løsningsrett». Samtidig presiserer han at «en rimelig tolkning av grunnlaget for den enkelte løsningsrett kan gi et annet resultat».
- (59) Etter en samlet gjennomgang av rettskildene konstaterer jeg at kontinuitetsprinsippet står sterkt, og at den lovbestemte forkjøpsretten må forstås på denne bakgrunn. Spørsmålet om anvendelsen av den lovbestemte forkjøpsretten ved fusjon og fisjon har, slik jeg ser det, ikke fått noen endelig avklaring i rettspraksis. For vårt formål finner jeg det heller ikke nødvendig å ta stilling til spørsmålet. Det avgjørende i vår sak er som nevnt rekkevidden av den avtalte forkjøpsretten.
- (60) Også en avtalt forkjøpsrett må forstås på bakgrunn av kontinuitetsprinsippet. Utgangspunktet må etter mitt syn være at en forkjøpsrett ikke utløses ved fusjon og fisjon



med mindre det foreligger særlige holdepunkter for dette. Hva som nærmere ligger i et krav til særlige holdepunkter, er det vanskelig å si noe generelt om. Jeg finner ikke grunnlag i rettskildene for å kreve at det uttrykkelig må fremgå av vedtektene eller aksjeeieravtalen at forkjøpsretten skal gjelde ved fusjon og fisjon for at forkjøpsretten kan gjøres gjeldende. Løsningen må etter mitt syn bero på en konkret tolkning av rettsgrunnlaget for den enkelte forkjøpsrett.

- (61) Jeg går etter dette over til den konkrete tolkningen av aksjeeieravtalen og spørsmålet om det foreligger slike særlige holdepunkter i saken her.

### ***Kan forkjøpsretten i aksjeeieravtalen fra 2003 gjøres gjeldende?***

#### *Ordlyden i forkjøpsrettsbestemmelsen*

- (62) I avtalens punkt 11.0 med overskrift «Disposisjonar» første og andre avsnitt heter det:

«Ingen av partane har rett til å overdra eller pantsette eller på annen måte forføye over aksjene i selskapet med mindre avgjerda om forkjøpsrett i punkt 12 er ivareteke.

Partane er vidare einige om at ei overdraging av ein kontrollerande aksjeeigarpost i Partane skal likestiltes med overdraging av Partanes aksjer i selskapet. Ved ei slik endring i eigarstruktur gjelder forkjøpsrettsavgjerd i punkt 12 tilsvarende.»

- (63) Forkjøpsrettsbestemmelsen er plassert i avtalens punkt 12.0 med overskrift «Overdraging av aksjar». I første avsnitt er det bestemt at «overdraging» av aksjer skal godkjennes av styret, og at slik godkjenning bare kan nektes når det er saklig grunn til det. I andre avsnitt heter det:

«Ved overføring av aksjane har aksjeeigarane forkjøpsrett.»

- (64) Klausulen om forkjøpsrett må ses i sammenheng med andre bestemmelser i avtalen, som jeg straks kommer tilbake til.

#### *Rettslige utgangspunkter*

- (65) Jeg legger til grunn at det fritt kan avtales forkjøpsrett til aksjer som er mer vidtgående enn retten som følger av aksjeloven § 4-21. Lovens regel om forkjøpsrett er deklarasjonsrett. Avtalefrihet forutsettes i Ot.prp. nr. 19 (1974–1975) Om lov om aksjeselskaper kapittel 4.14.3 side 202. Mads H. Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (2016) side 207 legger til grunn at vedtektene kan utvide definisjonen av begrepet eierskifte. Den samme adgangen må gjelde for aksjeeieravtaler. At det kan avtales begrensninger i adgangen til å overføre aksjer, følger videre av aksjeloven § 4-15.
- (66) Aksjeeieravtalen i vår sak ble inngått mellom to profesjonelle parter, og utgangspunktet er da en objektiv tolkning, slik det også legges til grunn i HR-2017-1664-A avsnitt 36. Dersom det ikke kan godtgjøres at partene hadde en annen, felles oppfatning av betydningen av ordvalget, blir ordlyden avgjørende. Ved tolkningen av en aksjeeieravtale, som her, og tilsvarende ved tolkning av selskapsvedtekter, får ordlyden en særlig betydning ettersom også andre enn dem som har utformet bestemmelsene, må forholde seg til dem.

*Forståelsen av forkjøpsrettsbestemmelsen*

- (67) Jeg begynner med å se nærmere på ordlyden i avtalens punkt 12.0 andre ledd. Forkjøpsretten utløses som tidligere nevnt ved «overføring» av aksjene. Det fremgår ikke uttrykkelig av ordlyden om fusjon og fisjon er omfattet. Det ligger imidlertid ingen begrensninger i overføringsformen, og ordlyden utelukker ikke i seg selv at også fusjon og fisjon kan være omfattet.
- (68) Ordbruken i andre bestemmelser i avtalen underbygger, slik jeg ser det, at det er tale om en vidtrekkende forkjøpsrett. Det følger av punkt 11.0 første ledd at ingen av partene har rett til å «overdra eller pantsette eller på annen måte forføye over aksjene i selskapet med mindre avgjerda om forkjøpsrett i punkt 12 er ivareteke». En vid forståelse av forkjøpsretten underbygges særlig av at forkjøpsretten også aktualiseres når det «på annen måte» forføytes over aksjene. Jeg kan ikke slutte meg til ankemotpartens anførsel om at dette tillegget bare må anses som en forlengelse av alternativet om pantsettelse, som ikke er aktuelt i vårt tilfelle.
- (69) At forkjøpsretten var ment å favne vidt, finner jeg også støtte for i aksjeeieravtalen punkt 11.0 andre avsnitt, som jeg har redegjort for. Forkjøpsretten utløses altså også hvis det skjer vesentlige endringer i eierforholdene i Kvinnherad Energi eller i Fjelberg.
- (70) Som lagmannsretten legger jeg til grunn at samarbeidet i Kvinnherad Breiband var lokalt forankret og hadde et visst preg av «dugnad». Stifterne var lokale, og formålet var å bygge ut og drifte bredbåndsløsninger for lokalmiljøet. Det fremgår av avtalen punkt 4.0 andre avsnitt at målsettingen var å tilby bredbånd til hele kommunen, også til de mindre bygdene. Det tette samarbeidet gir forkjøpsretten en særlig betydning og underbygger ytterligere at det var meningen å etablere en vidtgående rett, for å beskytte aksjeeierne mot å få inn nye, utenforstående eiere som ikke ville passe inn.
- (71) Det nære forholdet mellom aksjeeierne er kommet til uttrykk i avtalen på flere måter. Etter punkt 6.0 tredje avsnitt skal oppgaver som naturlig kan utføres av aksjeeierne, fortrinnsvis kjøpes av dem. Punkt 7.0 slår fast at styret skal bestå av fire medlemmer som oppnevnes av Kvinnherad Energi, og ett medlem som oppnevnes av Fjelberg Kraftlag, med andre ord samme forholdstall som eierskapet til aksjene. I punkt 5.0 andre avsnitt er det slått fast at partene ikke skal involvere seg i virksomhet som står i motstrid til eller konkurrerer med selskapet, uten at dette er godkjent av de andre aksjeeierne. På liknende måte bestemmer punkt 10.0 at vedtak i styre og på generalforsamling krever enstemmighet hvis det gjelder avgjørelser av vesentlig strategisk betydning for selskapet.
- (72) Jeg nevner at et opprinnelig unntak fra forkjøpsretten for konserninterne transaksjoner ble utelatt av partene fordi man anså et slikt unntak som uaktuelt. Det er vanskelig å utlede noe sikkert av dette om forkjøpsrettens anvendelse i vår sak. Objektivt fikk imidlertid forkjøpsretten et videre anvendelsesområde uten unntaket enn den ville hatt med unntaket.
- (73) Oppsummert legger jeg til grunn at forkjøpsretten etter sin ordlyd rekker svært vidt. Jeg legger særlig vekt på at forkjøpsretten ikke bare utløses ved overføring av aksjene, men også når det «på annen måte» forføytes over dem. Klausulen om at forkjøpsretten også utløses hvis det skjer vesentlige endringer i eierforholdene i Kvinnherad Energi eller i Fjelberg, har etter mitt syn også sentral betydning. Bakgrunnen for partenes samarbeid og omstendighetene omkring inngåelsen av aksjeeieravtalen underbygger at forkjøpsretten

skulle være omfattende. Det er ingen holdepunkter for at partene hadde en annen oppfatning av forkjøpsrettens omfang. De hensyn som kontinuitetsprinsippet på generelt grunnlag skal ivareta, slår heller ikke til i vår sak.

- (74) At det er gått 20 år siden aksjeeieravtalen ble inngått, og at en del av formålet med avtalen er gjennomført, kan etter mitt syn ikke få avgjørende betydning for tolkingen. Det fremgår av aksjeeieravtalen at det også var en del av formålet å drive bredbåndtjenestene, samt å etablere seg som forhandler av dataprodukter, både maskin- og programvare. Bortfall av den avtalte forkjøpsretten på grunn av bristende forutsetninger er ikke anført.
- (75) Jeg ser heller ikke grunn til å legge vekt på at samarbeidet etter det opplyste til nå har fungert godt mellom kommunen og Haugaland Fiberinvest som aksjeeiere. Hensikten med en avtalt forkjøpsrett er at det skal være opp til den forkjøpsberettigede aksjeeier å avgjøre hva som er tjenlig samarbeid, og hvem som er ønsket som samarbeidspartner.
- (76) Det kan heller ikke føre til noe annet resultat at det – slik lagmannsretten legger til grunn – av hensyn til offentligrettslige reguleringer var nødvendig å omdanne virksomheten i Fjelberg. Som også lagmannsretten påpeker, kunne disse kravene oppfylles på andre måter.
- (77) Min konklusjon er etter dette at Kvinnherad Energi kan gjøre forkjøpsretten gjeldende.

#### *Er den avtalte forkjøpsretten frafalt?*

- (78) Jeg ser så på ankemotpartens subsidiære anførsel om at Kvinnherad Energi har frafalt forkjøpsretten.
- (79) Som grunnlag er det vist til at Kvinnherad kommune, som er 100 prosent eier av Kvinnherad Energi, også var medlem i Fjelberg Kraftlag SA og senere aksjeeier i Fjelberg Kraftlag AS. I den egenskap stemte kommunen for den omorganiseringen av virksomheten som nå har utløst forkjøpsretten.
- (80) Haugaland Fiberinvest har til støtte for sitt syn vist til Aarbakke, *Fusjon av aksjeselskaper ved opptak – enkelte rettsspørsmål*, Jussens Venner 1987/4, side 14. Det sies der at «aksjonærer som har stemt for fusjonsavtalen, må i alle fall anses for å ha gitt avkall på å bruke sin eventuelle løsningsrett». Jeg kan ikke se at dette kaster lys over vårt spørsmål. Aksjonæren er i vårt tilfelle Kvinnherad Energi. Kvinnherad Energi har ikke stemt for omorganiseringen i selskapsorganene til Fjelberg. Det er det kommunens representanter som har gjort.
- (81) Kvinnherad kommune og Kvinnherad Energi er to forskjellige rettssubjekter. Det klare utgangspunktet er at disse må vurderes for seg, selv om de er forbundet gjennom eierskap til aksjer. Det er et grunnleggende selskapsrettslig prinsipp at et aksjeselskap er et selvstendig rettssubjekt, adskilt fra sin(e) eier(e).
- (82) Det samme prinsippet gjelder for kommunalt eide aksjeselskaper, jf. NOU 1995: 17 Om organisering av kommunal og fylkeskommunal virksomhet kapittel 5.1.4. Dette er fulgt opp i Ot.prp. nr. 53 (1997–1998) Om lov om interkommunale selskaper og lov om endringer i kommuneloven m.m (kommunalt og fylkeskommunalt foretak). I kapittel 3.1.4 presiserer departementet at det er selskapets styrende organer som skal forvalte

aksjeselskapet, og at kommunestyret eller andre kommunale organer ikke har noen direkte innflytelse på hvordan et kommunalt aksjeselskap skal forvaltes.

- (83) Jeg tilføyer at en slik løsning også har gode grunner for seg. Samme eier i to ulike selskaper kan ha forskjellige, men helt legitime interesser og hensyn å ta i det enkelte selskapet. Omorganiseringen av Fjelberg og transaksjonene i den forbindelse kan ha hatt andre, for kommunen ønskede virkninger. Disse sidene ved saken er lite belyst for Høyesterett. Noen form for illojal opptreden eller omgåelseshensikt fra kommunens side er det ikke holdepunkter for.
- (84) Anførselen om at forkjøpsretten er frafalt, kan etter dette ikke føre frem.

### ***Forkjøpsretten – konklusjon***

- (85) Anken fra Kvinnherad Energi har ført frem.
- (86) Kvinnherad Energi har nedlagt påstand om fastsettelsesdom for at selskapet «som følge av utøvd forkjøpsrett» er «eier av» de omtvistede aksjene. Jeg har vanskelig for å se at det er grunnlag for fastsettelsesdom for eierskap til aksjene uten at dette knyttes til betaling av en løsningssum. Under behandlingen i tingretten ble saken delt slik at retten bare behandlet spørsmålet om forkjøpsretten var utløst, mens spørsmålet om fastsettelse av eventuell løsningssum ble utsatt til spørsmålet om forkjøpsrett er rettskraftig avgjort. På denne bakgrunn finner jeg det riktig å begrense domsslutningen til å fastsette at Kvinnherad Energi har forkjøpsrett.

### ***Kvinnherad Energis tilbakebetalingskrav og krav om avsavnsrente***

- (87) Kvinnherad Energi har, til tross for at underinstansenes dommer aldri ble rettskraftige, betalt ilagte sakskostnader for både tingretten og lagmannsretten med til sammen 1 811 688 kroner. Det er ikke opplyst om utbetalingene ble foretatt med noen forbehold. Det må likevel være åpenbart at det var en forutsetning for at betalingen skulle være endelig at kostnadsavgjørelsene i underinstansenes dommer ble stående. Jeg finner det ikke tvilsomt at Kvinnherad Energi har krav på å få beløpene tilbakebetalt. Tilbakebetalingskravet er heller ikke bestridt av ankemotparten og tas til følge.
- (88) Ved vurderingen av om det skal tilkjennes avsavnsrenter av beløpene, tar jeg utgangspunkt i at rentekrav må ha et rettslig grunnlag. Den tradisjonelle oppfatningen i norsk rett har vært at plikt til å svare rente er betinget av hjemmel i lov, avtale eller sedvane som særskilt regulerer renteplikt. I Rt-2002-71 *avsavnsrente*, som gjaldt rentetapserstatning, er det uttalt at det ikke lenger er grunnlag for å opprettholde det strenge hjemmelskravet. Høyesterett sluttet seg i Rt-2010-816 til synspunktet i 2002-avgjørelsen, og det ble tilkjent avsavnsrente på et tilbakesøkningskrav, jf. avsnitt 74 flg. I Rt-2013-484 ble det tilkjent avsavnsrente ved utmåling av voldsoffererstatning innenfor maksimalerstatningen i voldsoffererstatningsloven § 11. Samtidig uttaler førstvoterende:

«Selv om det i rettspraksis er åpnet for at det uten særskilt hjemmel kan tilkjennes renter, kan jeg ikke se – slik denne saken ligger an – at A kan tilkjennes avsavnsrente utover dette basert på rimelighetsbetraktninger.»

- (89) Avsavnrenter var også tema i Rt-2014-501, som gjaldt tomtefeste. Førstvoterende uttaler i avsnitt 48 at spørsmålet om det er grunnlag for avsavnsrenter, «avgjøres på grunnlag av en samlet vurdering som trekker inn de særlige hensyn som gjør seg gjeldende».
- (90) Etter rettspraksis kan dermed rente tilkjennes uten hjemmel i lov, avtale eller sedvane. I hvilke tilfeller det er grunnlag for et slikt rentekrav, er ikke nærmere avklart.
- (91) Det ligger heller ikke til rette for en slik avklaring i saken her. Kravet er svært summarisk behandlet av partene. Jeg nøyer meg derfor med noen korte merknader.
- (92) Krav om avsavnsrente reiser flere uavklarte rettsspørsmål. Jeg viser til Rune Sæbø, *Om retten til avkastning av formuesgode*, Festskrift til Ernst Nordtveit (2023) side 326 og side 331 til 333.
- (93) Den allmenne oppfatningen om at rådighet over penger – likviditet – har en pris, kan bidra til å begrunne renteplikt i fordringsforhold. Hvor langt dette synspunktet rekker, er imidlertid ikke klart.
- (94) Kvinnherad Energi har vist til tvistelovens regler om rentetap. Det er sikker rett at en part som først etter anke blir tilkjent sakskostnader for tidligere instanser, kan kreve et rentetap ved forsinket dekning erstattet som sakskostnader etter tvisteloven § 20-2, jf. for eksempel Rt-2009-1465 avsnitt 49 og Rt-2013-388-S avsnitt 133. Noe slikt krav er imidlertid ikke fremmet i saken her.
- (95) I denne saken er det ikke presentert noe rettslig grunnlag som gjør at Kvinnherad Energi kan få medhold i kravet. . Det er etter mitt syn ikke presentert et rettslig grunnlag som gjør at Kvinnherad Energi kan få medhold i kravet.
- (96) Kravet om avsavnsrente tas etter dette ikke til følge.

### ***Sakskostnader***

- (97) Kvinnherad Energi har fått medhold i det vesentlige og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første og andre ledd krav på full erstatning for sine sakskostnader fra ankemotparten. Det gjelder samtlige instanser, idet Høyesterett skal legge sitt resultat til grunn ved avgjørelsen av krav på sakskostnader for lavere instanser, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å fritta Haugaland Fiberinvest fra erstatningsansvar etter unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd for noen instans.
- (98) Etter tvisteloven § 20-5 første ledd skal full erstatning dekke «nødvendige» kostnader. Ved vurderingen av hva som er nødvendige kostnader, skal det legges vekt på «om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem».
- (99) For behandlingen i Høyesterett er sakskostnadskravet 926 200 kroner. Kravet utgjør i sin helhet salær og dekker 188 timers arbeid. Beløpet er svært høyt. Hva som er «nødvendige kostnader» etter tvisteloven § 20-5 første ledd, beror på en samlet vurdering av hva det er rimelig å pådra i den konkrete saken. I dette ligger en proporsjonalitetsbedømmelse, jf. HR-2020-611-A avsnitt 67. Tvisten er behandlet over to dager i Høyesterett. Det samme spørsmålet har vært prosedert for to tidligere rettsinstanser, så rettsstoffet var godt kjent før

høyesterettsbehandlingen. På den annen side gjelder saken store verdier, og den har reist omfattende og vanskelige rettsspørsmål av prinsipiell interesse. Det er heller ikke fremmet innsigelser til beløpet fra motparten, som selv har et kostnadskrav for Høyesterett som ligger omkring 50 000 kroner under den ankende parts krav. At motparten aksepterer kravet, er imidlertid ikke til hinder for at retten overprøver sakskostnadsoppgaven, jf. tvisteloven § 20-5 femte ledd. I forarbeidene til tvisteloven gis det «klare signaler» om at kostnadsnivået i sivile saker skal reduseres, jf. HR-2020-1515-U avsnitt 20 følgende. Ut fra en samlet vurdering settes de nødvendige salærkostnadene til 750 000 kroner. I tillegg har den ankende part krav på å få dekket rettsgebyret på 33 021 kroner. Samlet tilkjennes sakskostnader for Høyesterett med 783 021 kroner.

- (100) Den ankende parts kostnadskrav for lagmannsretten er på 1 225 902 kroner med tillegg av rettsgebyr. Av dette beløpet utgjør vel 37 000 kroner dekning av utgifter til reise og opphold i forbindelse med ankeforhandlingen. Resten er salær til prosessfullmektigen for 268 timers arbeid. Motparten har hatt innvendinger til oppgaven. Jeg er enig i at salærkravet for lagmannsretten går ut over det som kan anses som nødvendig. Til sammenlikning var motpartens salærkrav for lagmannsretten 672 000 kroner. Jeg finner at sakskostnadsbeløpet for lagmannsretten bør reduseres skjønnsmessig til 700 000 kroner, som inkluderer rettsgebyr og andre kostnader.
- (101) Også sakskostnadskravet for tingretten er etter mitt syn for høyt. Det samlede beløpet er på 1 994 143 kroner med tillegg av rettsgebyr. Av dette knytter om lag 26 000 kroner seg til dekning av utgifter. Resten er salær for 430 timers arbeid. Også her har motparten hatt innvendinger til kravets størrelse. Etter mitt syn er salærkravet vesentlig høyere enn hva som kan anses som nødvendig. Til sammenlikning er motpartens salærkrav for tingretten på 1 069 628 kroner. Jeg er kommet til at kostnadsbeløpet for tingretten må reduseres skjønnsmessig til 1 000 000 kroner, som også skal dekke rettsgebyr og andre utgifter.

### **Konklusjon**

- (102) Anken har ført frem, med unntak for kravet om avsavnsrente. Kvinnherad Energi har forkjøpsrett til aksjene i Kvinnherad Breiband. Selskapet har videre krav på tilbakebetaling av betalte sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.
- (103) Jeg stemmer etter dette for slik

### **D O M :**

1. Kvinnherad Energi AS har forkjøpsrett til de 40 aksjene i Kvinnherad Breiband AS som ble meldt overdratt fra Fjelberg Kraftlag AS til Haugaland Fiberinvest AS.
2. Haugaland Fiberinvest AS dømmes til å betale 1 811 688 – enmillionåttehundreogellevetusensekshundreogåttiatte – kroner til Kvinnherad Energi AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
3. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Haugaland Fiberinvest AS 2 483 021 – tomillionerfirehundreogåttitretusenogtjueen – kroner til Kvinnherad Energi AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

(104) Dommer **Normann:**

### **Særmerknad**

#### *Hovedkonklusjon*

(105) Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende, men har et annet syn på hvilken betydning innholdet av den lovbestemte forkjøpsretten har for avgjørelsen i vår sak. Jeg har også en noe annen begrunnelse for hvorfor Kvinnherad Energi har forkjøpsrett til de 40 aksjene i Kvinnherad Breiband.

#### *Den lovbestemte forkjøpsretten ved fusjon og fisjon*

- (106) Jeg slutter meg i det vesentlige til førstvoterendes gjennomgang av rettskildene. Førstvoterende fant det ikke nødvendig å ta stilling til det nærmere innholdet av den lovbestemte forkjøpsretten ved fusjon og fisjon, jf. avsnitt 59. Jeg er ikke enig i dette. Mitt syn er at bakgrunnsretten gir viktige føringer for tolkningen av aksjeeieravtaler, og at dette gjelder selv om det fritt kan avtales en videre forkjøpsrett enn det loven legger opp til.
- (107) Det samlede rettskildebildet viser at kontinuitetsprinsippet står sterkt og derfor må tillegges betydelig vekt ved spørsmålet om den lovfestede forkjøpsretten kan gjøres gjeldende ved fusjon og fisjon. Rettskildene gir – slik jeg ser det – tilstrekkelig støtte for at det klare utgangspunktet er at forkjøpsretten i aksjeloven § 4-21 ikke utløses ved fusjon og fisjon, og at det kreves særlige holdepunkter for å fravike dette. Jeg finner imidlertid ikke holdepunkter i rettskildene for hva som nærmere ligger i dette kravet.
- (108) I lys av den uklarheten lovhistorien har skapt, kan jeg ikke se at det er grunnlag for å oppstille krav om at det uttrykkelig må fremgå av vedtekter eller aksjeeieravtale at den lovfestede forkjøpsretten likevel ikke utløses ved fusjon og fisjon. Jeg peker i denne sammenheng særlig på at Aksjelovutvalget hadde en annen prinsipiell tilnærming til regulering av forkjøpsretten enn Aksjelovgruppen, jf. NOU 1996: 3 side 72–73, jf. førstvoterendes redegjørelse i avsnitt 47–49.

#### *Tolkningen*

- (109) Jeg viser til de rettslige utgangspunktene førstvoterende redegjør for i avsnitt 65–66. Ordlyden får en særlig betydning ved tolkning av aksjeeieravtaler og vedtekter, og den må tillegges avgjørende vekt dersom det ikke kan godtgjøres at partene hadde en avvikende oppfatning.
- (110) Jeg er videre enig med førstvoterende i at avtalens ordlyd underbygger at det er tale om en omfattende forkjøpsrett, jf. avsnitt 68 der det fremgår at forkjøpsretten utløses der en aksjeeier «på annen måte forføy(e)r over aksjene». For meg har det særlig betydning at forkjøpsretten også utløses dersom det skjer vesentlige endringer i eierforholdene i Kvinnherad Energi eller Fjelberg.

- (111) Samlet sett gir avtalen etter mitt syn tilstrekkelig klare holdepunkter for å fravike utgangspunktet om at fisjon og fusjon ikke utløser forkjøpsrett. Det er ikke fremkommet noe som viser hvilket syn partene hadde på om forkjøpsretten ble utløst ved fusjon og fisjon. Ordlyden er da avgjørende.
- (112) Jeg er enig med førstvoterende i at forholdene på avtaletidspunktet støtter denne tolkningen. Betydningen av forholdene på avtaletidspunktet er imidlertid kommet mer i bakgrunnen etter at utbyggingen av bredbånd var gjennomført. Som påpekt av tingretten og lagmannsretten, innebar samtidig endringene i energiloven at Fjelberg Kraftlag måtte gjøre endringer i sin forretningsmodell, og at energimyndighetene ønsket konsolidering med større kraftforetak. Dette kunne nok løses på ulike måter, men transaksjonene synes uansett å ha en forretningsmessig begrunnelse utover formålet om å realisere verdiene i Fjelberg Kraftlag. Jeg er derfor ikke enig med førstvoterende i at de hensyn som kontinuitetsprinsippet generelt ivaretar, ikke slår til i vår sak, jf. avsnitt 73. For meg er det ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette. Om endringene i forutsetningene for inngåelsen av aksjeeieravtalen kunne ha medført at forkjøpsretten er falt bort på grunn av bristende forutsetninger, er ikke anført.
- (113) Dommer **Østensen Berglund:**

#### **Dissens**

- (114) Jeg er kommet til et annet resultat enn først- og annenvoterende.
- (115) Når det gjelder den lovbestemte forkjøpsretten i aksjeloven § 4-21, slutter jeg meg til annenvoterendes syn om at denne som utgangspunkt ikke utløses ved fusjon og fisjon, og at det kreves særlige holdepunkter for å fravike dette.
- (116) Det samme utgangspunktet kommer til anvendelse der det foreligger en avtalt forkjøpsrett, slik både først- og annenvoterende har lagt til grunn. Etter mitt syn står imidlertid kontinuitetsprinsippet sterkere enn hva som følger av deres vota.
- (117) Ved tolkingen av en avtalt forkjøpsrett, er jeg enig med først- og annenvoterende i at det må tas utgangspunkt i en objektiv forståelse av avtalen, jf. HR-2017-1664-A avsnitt 36. Det følger imidlertid av avsnitt 37 i samme avgjørelse, under henvisning til Rt-1965-140 på side 144, at man ved tolking av en klausul om forkjøpsrett, skal «... være forsiktig med å legge mer i klausulen enn man har sikker dekning for», noe som innebærer at «... en bestemmelse om forkjøpsrett i tvilstilfelle bør tolkes innskrenkende.» Selv om saken gjaldt forkjøpsrett ved fast eiendom, mener jeg den gir god veiledning også ved tolkingen av forkjøpsrettsklausuler i andre rettsforhold.
- (118) Jeg er enig med førstvoterende i at ordlyden i avtalen her er mer omfattende enn den som følger av loven, men jeg viker tilbake for å karakterisere den som svært omfattende.
- (119) Slik jeg ser det, gir verken ordlyden eller andre forhold grunnlag for å fastslå at det foreligger særlige holdepunkter som innebærer at kontinuitetsprinsippet må vike for forkjøpsretten. I likhet med lagmannsretten mener jeg at avtalen fremstår som «... lite



gjennomdrøftet og problematisert hva gjelder forkjøpsrettens utstrekning, og ordlyden gir ikke noe entydig svar på om forkjøpsretten utløses av fisjon/fusjon. ...». I et slikt tilfelle er det etter mitt syn nærliggende å se hen til aksjelovens klare utgangspunkt om at forkjøpsretten ikke utløses ved fusjon og fisjon.

- (120) Behovet for et lokalt samarbeid stod sentralt i 2003 og formålet var først og fremst å sikre lokalsamfunnet bredbånd. Dette er kommet mer i bakgrunnen etter at utbyggingen av bredbånd ble gjennomført. Som påpekt av tingretten og lagmannsretten innebar endringer i energiloven at Fjelberg kraftlag måtte gjøre endringer i sin forretningsmodell, og energimyndighetene ønsket konsolidering med større kraftforetak. Dette kunne riktignok løses på ulike måter, men det er ingen uenighet om at det var forretningsmessig klokt å gjøre det slik det ble gjort i saken her. Partene er videre enige om at transaksjonene er gjennomført i tråd med aksjelovens regler, og at det ikke er grunnlag for gjennomskjæring på noe punkt.
- (121) Enkelte forhold skaper noe tvil om hensynene bak kontinuitetsprinsippet fullt ut slår til i saken her. Det samme gjelder til en viss grad også hensynene bak forkjøpsretten. Ut fra behovet for en klar rettsregel og det forhold at klausulen ved tvil bør tolkes innskrenkende, kan jeg ikke se at hensynene bak reglene tilsier at forkjøpsretten må slå gjennom her.
- (122) Jeg kan derfor i det vesentlige slutte meg til lagmannsrettens rettsanvendelse og mener anken skal forkastes.
- (123) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, konstituert dommer Remen.
- (124) Dommer **Webster:** Likeså.
- (125) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

#### D O M :

1. Kvinnherad Energi AS har forkjøpsrett til de 40 aksjene i Kvinnherad Breiband AS som ble meldt overdratt fra Fjelberg Kraftlag AS til Haugaland Fiberinvest AS.
2. Haugaland Fiberinvest AS dømmes til å betale  
1 811 688 – enmillionåttehundreogellevetusensekshundreogåttiåtte – kroner til Kvinnherad Energi AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
3. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Haugaland Fiberinvest AS  
2 483 021 – tomillionerfirehundreogåttitretusenogtjueen – kroner til Kvinnherad Energi AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.